

Autoreferat

przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych w rozumieniu art. 18a ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (Dz. U. 2017, poz. 1789, ze zm.)

1. Imię i nazwisko

Agata Kosieradzka-Federczyk

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

W latach 1998-2003 odbyłamienne studia prawnicze na Wydziale Prawa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW); studia ukończone w 2003 r. z oceną bardzo dobrą. Podczas studiów w okresie od lutego do lipca 2002 r. przebywałam na Wydziale Prawa Università degli Studi di Cassino na stypendium Sokrates-Erasmus. Uzyskana podczas stypendium wiedza na temat włoskiego systemu prawa zaowocowała przygotowaniem pracy magisterskiej pod tytułem „*Tutela cautelare* w postępowaniu sądownoadministracyjnym w prawie włoskim”.

Dnia 20 stycznia 2009 r. obroniłam na Wydziale Prawa i Administracji UKSW rozprawę doktorską pod tytułem „Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego – instrumentarium prawne wyboru projektów (studium administracyjnoprawne)” przygotowaną pod kierunkiem dr hab. Z. Cieślaka, prof. UKSW, recenzenci: dr hab. G. Szpor, prof. UKSW, prof. T. Włudyka (UJ).

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

W latach 2004-2009 w ramach współpracy z Katedrą Postępowania Administracyjnego Wydziału Prawa i Administracji UKSW prowadziłam zajęcia z procedury administracyjnej.

Od roku 2009 współpracowałam z Wyższą Szkołą Informatyki Stosowanej i Zarządzania w Warszawie, szkoła pod auspicjami PAN: do roku 2011 – w ramach umowy o dzieło na Wydziale Informatycznych Technik Zarządzania, a w latach 2011-2018 byłam zatrudniona na stanowisku adiunkta na tym Wydziale. Prowadziłam wykłady i ćwiczenia z publicznego prawa gospodarczego, z prawa ochrony środowiska, oraz seminaria dyplomowe.

Od września 2017 r. do chwili obecnej jestem zatrudniona w Katedrze Antropologii Środowiskowej, zajmuję stanowisko Kierownika Zakładu Zrównoważonego Rozwoju, Prawa i Zarządzania Środowiskiem, w Instytucie Ekologii i Bioetyki na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW.

Równocześnie od 2004 r. jestem zatrudniona w centralnej administracji rządowej (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, obecnie Ministerstwo Środowiska) od 2008 r. jestem mianowanym urzędnikiem służby cywilnej. W latach 2009 – 2015 byłam asystentem sędziego Trybunału Konstytucyjnego; od 2013 r. jestem radcą prawnym.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art.16 ust. 2 ustawy z dnia 14marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017, poz. 1789, ze zm.)

Jako osiągnięcie naukowe uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora nauk prawnych przedkładałam monografię zatytułowaną „*Ocena oddziaływania na środowisko. Węzłowe zagadnienia prawnomiędzynarodowe*”, Warszawa 2019, ISBN 978-83-61551-28-7, s. 357. Recenzenci: dr hab. Z. Cieślak, prof. UKSW, dr hab. M. Nyka (Uniwersytet Gdański), liczba znaków: 889883.

U podstaw decyzji o podjęciu prac badawczych dotyczących oceny oddziaływania na środowisko legło przekonanie o konieczności przeprowadzenia analizy tego instrumentu jako konstrukcji prawnej, stanowiącej istotny element procesów decyzyjnych, jak również inwestycyjnych. Jako perspektywę badawczą przyjąłam prawo międzynarodowe. To w oparciu o węzłowe zagadnienia związane z tym obszarem został poddany analizie wybrany instrument ochrony środowiska. Analiza międzynarodowego dorobku naukowego dotyczącego oceny oddziaływania na środowisko jednoznacznie wskazuje na fragmentaryczne osadzenie problematyki teoretycznoprawnej dotyczącej oceny oddziaływania na środowisko w wymiarze międzynarodowym. Natomiast w literaturze polskiej – o ile można odnaleźć rozważania naukowe dotyczące oceny oddziaływania na środowisko, to jako perspektywę przyjmują one prawo polskie (częściej) lub prawo unijne (rzadziej).

Biorąc pod uwagę niekwestionowane znaczenie, jakie instrument oceny oddziaływania na środowisko odgrywa w rozwiązywaniu problemów środowiskowych zarówno o charakterze

globalnym, regionalnym oraz lokalnym, brak osadzenia międzynarodowego dotychczasowych badań w polskiej literaturze naukowej należało uznać za istotną lukę.

Niniejsza monografia tę lukę wypełnia. Przedstawia pierwsze w doktrynie tak szerokie ujęcie oceny oddziaływania jako elementu procesu decyzyjnego, jako instrumentu prewencyjnego w ochronie środowiska (aspekt uniwersalny – odnoszący się do sytuacji krajowej oraz międzynarodowej). Ponadto poprzez osadzenie w kontekście prawnomiędzynarodowym, możliwa była eksploracja wątków zarówno prawnosrodowiskowych, jak również należących do prawa międzynarodowego. Wszystko to składa się na nowatorski charakter monografii.

Przyjętej perspektywie badawczej odpowiada następująca teza: ocena oddziaływania na środowisko stanowi międzynarodowy instrument prewencyjnej ochrony środowiska genetycznie związany z prawem krajowym, o uporządkowanej strukturze wewnętrznej. Konsekwencją umiędzynarodowienia jest zarówno powszechne wykorzystanie oceny oraz cele realizowane przez ten instrument, które wykraczają poza ochronę środowiska.

W tak skonstruowanej tezie podkreślono, że analizowany instrument obecny jest w regulacjach krajowych oraz międzynarodowych. Jedną z zidentyfikowanych w pracy determinant rozwoju oceny oddziaływania w prawie międzynarodowym wskazuje na prawo krajowe. Prowadzone w pracy rozważania pokazują silny wpływ, jaki prawo krajowe odegrało w tym zakresie. Szczegółowa analiza wskazuje na wzajemne warunkowanie rozwoju: prawo krajowe niewątpliwie odegrało największe znaczenie w początkowym okresie wykorzystania tego instrumentu, bowiem pierwsza kompleksowa regulacja pochodzi właśnie z prawa krajowego i wiąże się z uchwaleniem NEPA (*the National Environmental Protection Act*) przez USA.

Analiza oceny oddziaływania na środowisko wskazuje, że umiędzynarodowienie omawianego instrumentu mierzone jest nie tylko obecnością oceny oddziaływania w regulacjach prawnomiędzynarodowych, ale również rolą, jaką ten instrument odgrywa w regulowaniu stosunków międzypaństwowych.

Realizację zasadniczej tezy przyjętej w pracy wspierają tezy cząstkowe, powiązane z tytułowymi zagadnieniami węzłowymi. Są to: (1) umiejscowienie oceny oddziaływania w instrumentarium ochrony środowiska i prawa międzynarodowego; (2) przegląd i uporządkowanie procesu rozwoju oceny oddziaływania z perspektywy wymiaru geograficznego oraz zakresu przedmiotowego oceny; (3) zbadanie genezy oceny oddziaływania w prawie krajowym, a następnie zidentyfikowanie czynników, które doprowadziły do umiędzynarodowienia tego instrumentu; (4) analiza cech charakterystycznych oceny

oddziaływania w aktach prawa międzynarodowego i innych dokumentach oraz doktrynie, jako podstawa sformułowania definicji tego instrumentu. Będzie ona stanowiła podstawę dalszych analiz; (5) analiza oceny oddziaływania jako elementu procesu decyzyjnego, z odwołaniem się do zasadniczych celów realizowanych przez ocenę oddziaływania przy podejmowaniu decyzji odnośnie realizacji działania; (6) zbadanie wzajemnych interakcji (związków) tego instrumentu z zasadami i instytucjami międzynarodowego prawa, w tym międzynarodowego prawa ochrony środowiska; (7) rekonstrukcja etapów procedury oceny oddziaływania na środowisko występujących w prawie międzynarodowym; (8) identyfikacja różnych ról odgrywanych przez ocenę oddziaływania w prawie międzynarodowym.

Rozważania zostały uporządkowane w siedmiu rozdziałach, wstępie oraz zakończeniu. Każdy rozdział poprzedza wprowadzenie, a kończy podsumowanie.

Pierwszy rozdział ma charakter wprowadzający. Oprócz charakterystyki prawa międzynarodowego dotyczącej aspektów istotnych z perspektywy pracy, przedstawia wyniki badań dotyczących rozwoju oceny oddziaływania w wymiarze przedmiotowym oraz geograficznym. Wynika z nich, że początkowo badanie wpływu danego działania na środowisko przeprowadzane w ramach oceny oddziaływania koncentrowało się wokół ustalenia skutków biologicznych oraz zmian fizycznych, jakie mogą zostać wywołane przez działanie planowane do realizacji. Z czasem zostało poszerzone o skutki społeczne, kulturowe, oddziaływanie na życie i zdrowie człowieka oraz o skutki ekologiczne, jakie mogą wywołać działania proponowane do realizacji. Ramowa konwencja NZ w sprawie zmian klimatu wymienia ocenę oddziaływania jako jeden z instrumentów wykorzystywanych przy przeciwdziałaniu zmianom klimatu.

Rozprzestrzenienie się oceny oddziaływania na kolejne aspekty podlegające analizie doprowadziło do sytuacji, w której można mówić raczej o rodzinie ocen oddziaływania na środowisko, tworzonej przez ocenę oddziaływania na zabytki, zdrowie, strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko i inne.

Ocena oddziaływania na środowisko stanowi jeden z instrumentów wykorzystywanych do rozwiązywania problemów środowiska w wymiarze międzynarodowym. O uniwersalnym charakterze tego instrumentu świadczy to, że ocena oddziaływania nie tylko mieści się w kolejnych koncepcjach ochrony środowiska i powiązania ich z rozwojem gospodarczym, ale również fakt, że ocena jest wykorzystana jako instrument zrównoważonego rozwoju.

Rozwój oceny oddziaływania niewątpliwie inaczej przebiegał w krajach rozwiniętych niż w krajach rozwijających się. Można to postrzegać w szerszym kontekście – z podejściem państw do problemu ochrony środowiska w wymiarze krajowym. Potrzeba ochrony środowiska

była częściej dostrzegana w krajach rozwiniętych, podczas gdy kraje rozwijające się większą uwagę przykładały do rozwoju gospodarczego.

Reasumując tę część rozważań należy stwierdzić, że na rozwój ocen oddziaływania miały wpływ zarówno przyjmowanie procedur ocenowych w kolejnych porządkach prawnych krajowych, jak też zainteresowanie, jakie oceny zdobyły w płaszczyźnie międzynarodowej. W pierwszym okresie, tuż po przyjęciu NEPA, rozwój w innych krajach stanowił konsekwencję oddziaływania na nie Stanów Zjednoczonych. Istotne jest to, że oddziaływanie Stanów Zjednoczonych dotyczyło krajów, które mogły stanowić grono współkształtujące międzynarodowe rozwiązania dotyczące ochrony środowiska. W ten sposób i dopiero wtedy, gdy procedury ocenowe znalazły odpowiednio szerokie zastosowanie (również w wymiarze geograficznym) w krajowych porządkach prawnych, naturalne stało się umiędzynarodowienie procedur ocenowych. Proces ten najlepiej pokazuje sytuacja, jaka miała miejsce podczas konferencji w Sztokholmie – wówczas nie udało się wprowadzić oceny oddziaływania do ostatecznego tekstu deklaracji, pomimo propozycji zawartej w projekcie, nad którym pracowano. W 20 lat później, gdy ocena oddziaływania znalazła już uznanie w większej liczbie krajów, zaczęła stanowić instrument wykorzystywany w międzynarodowych aktach, w tym w deklaracji kończącej konferencję w Rio de Janeiro, w której znalazło się odwołanie do oceny oddziaływania.

Konferencję w 1992 r. można uznać za moment, od którego rosną wpływy regulacji międzynarodowych na rozwój oceny oddziaływania, również w prawie krajowym. W doktrynie wskazuje się na „znaczące przyspieszenie” przyjmowania procedur ocenowych do krajowych porządków prawnych, głównie krajów rozwijających się.

Monografia wnosi również wkład w systematyzację pojęć wykorzystywanych zarówno w prawie międzynarodowym, jak i w prawie krajowym dotyczących oceny oddziaływania na środowisko. Porządkujący charakter publikacji współtworzy jej specyfikę. Zbudowana i przedstawiona w monografii w rozdziale drugim autorska definicja oceny oddziaływania na środowisko zwraca uwagę, że jest to instrument ochrony środowiska prewencyjny i partycypacyjny, stanowiący element procesu decyzyjnego. Ma na celu oszacowanie skutków środowiskowych działania planowanego do realizacji, przez co umożliwia podejmowanie decyzji odpowiedzialnych środowiskowo. Zaproponowaną definicję uzupełnia pięć cech kluczowych, wyjaśniających aspekt prewencyjny (1 cecha), który nie ogranicza się tylko do zwrócenia uwagi na etap przeprowadzania oceny oddziaływania w procesie inwestycyjnym, lecz odwołuje się do obecnych w doktrynie koncepcji oceny jako procedury – „pętli” bardziej niż procedury liniowej. Druga cecha kluczowa dotyczy charakteru partycypacyjnego, z którym

wiążą się uprawnienia społeczeństwa takie jak: uzyskanie informacji o prowadzonym procesie decyzyjnym; dostęp do informacji o inwestycji i rezultatów analizy wpływu inwestycji na środowisko; możliwość wypowiedzenia się odnośnie planowanej inwestycji oraz poddanie analizie otrzymanych przez organ decyzyjny stanowisk i zastrzeżeń społeczeństwa. Kolejna cecha (3) dotyczy aspektu proceduralnego i podkreśla uporządkowany charakter procedury oceny oddziaływania na środowisko. W ujęciu międzynarodowym odnosi się to do transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko. Następną cechą (4) wyróżniającą ocenę oddziaływania wśród innych instrumentów ochrony środowiska związana jest z wykorzystywaniem jej ustaleń przez podmiot publicznoprawny, decydujący o ostatecznym kształcie realizowanego działania. Chociaż wyniki oceny oddziaływania nie są wiążące dla decydentów, to instrument ten umożliwia podejmowanie decyzji odpowiedzialnych środowiskowo (5 cecha). W tym aspekcie najsilniej widoczna jest rola, jaką ustalenia powzięte podczas oceny oddziaływania odgrywają w procesie decyzyjnym. W szerokim ujęciu ustalenia dotyczą zarówno przedstawienia wpływu planowanego do realizacji działania na środowisko, jak również proponowanie przyjęcia środków mających ograniczać negatywny wpływ.

W monografii poddana została analiza oceny oddziaływania w relacji do procesu decyzyjnego, jako jego elementu. Z tej perspektywy, ocena oddziaływania na środowisko wspomaga osiągnięcie trzech zasadniczych celów: (1) stanowi wsparcie dla decydentów; (2) pozwala na włączenie kwestii środowiskowych w proces decyzyjny; (3) prowadzi do uspołecznienia procesów inwestycyjnych.

Wyniki badań wskazują, że podstawowym celem oceny oddziaływania jest wsparcie decydentów, wyposażenie ich w wiedzę o możliwych konsekwencjach środowiskowych, wzmocnienie procesu decyzyjnego, tak aby proponowane działanie uwzględniało potrzeby środowiska. Prowadzi to do optymalizacji decyzji zezwalającej na realizację działania. Włączenie zagadnień dotyczących kompleksowego zarządzania środowiskiem do cyklu procesu inwestycyjnego, czyli realizacja celu 2, następuje poprzez dostarczenie do procesu danych wskazujących na możliwe negatywne oddziaływania na środowisko, jakie na etapie realizacji oraz eksploatacji może dana działalność wywołać. Pozwalają one na uwzględnienie m.in. w dokumentacji projektowej wymagań wynikających z potrzeby ochrony środowiska – warunków środowiskowych, które mają prowadzić do zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko. Udział społeczeństwa – trzeci cel – wyraża się w możliwości wypowiedzenia się zainteresowanym podmiotom odnośnie do działania planowanego do realizacji. Ocena oddziaływania odegrała znaczącą rolę w uspołecznianiu procesów decyzyjnych.

W rozdziale trzecim zidentyfikowane zostały, a następnie poddane analizie następujące determinanty rozwoju oceny oddziaływania w płaszczyźnie prawnomiędzynarodowej:

- wpływ prawa krajowego,
- obecność oceny oddziaływania na międzynarodowych konferencjach w zakresie ochrony środowiska,
- działalność organizacji międzynarodowych,
- działalność międzynarodowych organizacji finansowych.

Efekt badań wskazuje, że każda z wymienionych determinant ma swój swoisty wymiar. Pierwsza determinanta odnosząca się do prawa krajowego, wskazuje korzenie tego instrumentu. Sięgają one niewątpliwie prawodawstwa jednego kraju (Stany Zjednoczone), które przejmowały inne kraje – Kanada, Nowa Zelandia, czy organizacje międzynarodowe – Europejska Wspólnota Gospodarcza. To prawo krajowe określiło podstawowe etapy procedury, obecne w wymiarze międzynarodowym.

Obecność oceny oddziaływania podczas międzynarodowych konferencji dotyczących ochrony środowiska ma zasadnicze znaczenie z perspektywy popularyzacji tego instrumentu. W konferencjach uczestniczyli przedstawiciele zdecydowanej większości krajów, również tych, dla których ochrona środowiska nie zawsze była priorytetem. Podczas konferencji w Sztokholmie w 1972 r., to głos tych krajów przyczynił się do rezygnacji z uwzględnienia omawianego instrumentu w końcowej Deklaracji. Zasadniczą zmianę w tym zakresie można zaobserwować podczas kolejnej konferencji – Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro. W deklaracji kończącej tę konferencję ocenie oddziaływania została dedykowana w całości oddzielna zasada – 17. Kilkukrotnie też instrument ten był wskazywany w Agendzie 21, jako właściwy sposób realizacji działań w niej wymienionych.

Działalność organizacji międzynarodowych w budowaniu prawnomiędzynarodowej pozycji oceny oddziaływania na środowisko przejawia się w typowych dla tych organizacji rolach odgrywanych w obszarze prawnomiędzynarodowym: jako forum dyskusyjne pojawiających się problemów środowiskowych, zaplecze eksperckie, miejsce wypracowywania projektów tekstów konwencji itp. Stworzyło to znaczące możliwości promocyjne dotyczące oceny oddziaływania na środowisko, budowania wiedzy niezbędnej do prawidłowego posługiwania się tym instrumentem poprzez: organizowanie szkoleń, tworzenie poradników, przewodników, identyfikowanie słabych stron dotyczących wykorzystania oceny oddziaływania w wymiarze krajowym i regionalnym, co umożliwiło podejmowanie odpowiednich środków mających je eliminować.

Kolejna determinanta dotyczy międzynarodowych organizacji finansowych. Przywołane polityki środowiskowe wybranych organizacji finansowych pokazują, że są one wysoko rozwinięte i przewidują przeprowadzenie oceny oddziaływania, jako warunku udzielenia wsparcia finansowego dla projektowanego działania. Okoliczności, które doprowadziły do włączania procedury ocenowej do dokumentów określających warunki udzielenia wsparcia, co pokazała analiza zawarta w monografii, są złożone. Rzeczywisty wpływ takich organizacji na rozwój oceny oddziaływania dotyczy nie tylko wymogu przeprowadzenia oceny jako warunku udzielenia wsparcia dla projektu, ale pozostaje znacznie szerszy – obejmuje finansowanie projektów dotyczących trudności i błędów w stosowaniu oceny w poszczególnych regionach, jak również finansowanie działań mających te przyczyny eliminować (np. działania mające na celu podniesienie kompetencji kadr w państwach rozwijających się).

Rozdział czwarty przedstawia wyniki badań dotyczących relacji oceny oddziaływania do wybranych instytucji i zasad prawa międzynarodowego: zrównoważonego rozwoju, zasady niedyskryminacji, prewencji, przezorności, dobrego sąsiedztwa i współpracy, niewyrządzania szkody (transgranicznej). Analiza przeprowadzona w odniesieniu do roli, jaką ocena oddziaływania odgrywa w realizacji zasad i instytucji międzynarodowego prawa ochrony środowiska, wskazuje na indywidualną relację. W realizacji każdej z wymienionych zasad i instytucji, ocena oddziaływania odgrywa znaczącą rolę. Wraz ze sformułowaniem koncepcji zrównoważonego rozwoju wyznaczającej relacje pomiędzy rozwojem gospodarczym, społecznym oraz ochroną środowiska oczywiste stało się, że ocena oddziaływania powinna stanowić jedno z podstawowych narzędzi jej realizacji.

W związku z tym, że (1) ocena oddziaływania jest przeprowadzana przed rozpoczęciem realizacji działania, (2) polega na identyfikacji zagrożeń środowiskowych, jakie mogą wiązać się z jego realizacją, (3) umożliwia wprowadzenie takich rozwiązań, które zmniejszą negatywne oddziaływanie na środowisko, instrument ten realizuje zasadę prewencji. Dodatkowo w sytuacji, gdy określenie negatywnego oddziaływania nie jest możliwe ze względu na brak naukowej pewności, ustalenia podejmowane w ramach oceny oddziaływania realizują zasadę przezorności.

Omówienie relacji z zasadą niewyrządzania szkody transgranicznej poprzedza zwięzłe przywołanie obecnych w doktrynie koncepcji dotyczących rozumienia tej zasady. Jej istota dotyczy nakazu takiego postępowania na terytorium państwa, aby nie wywoływać negatywnych skutków na obszarze innych państw. Jedną doktrynalnych koncepcji podkreśla obowiązek zachowania wymogu starannego działania przez państwo. Innymi słowy, jeżeli

z zasadą niewyrządzenia szkody wiąże się obowiązek zachowania należytej staranności, aby zapobiec jej wystąpieniu, kwalifikacja zachowania państwa polegającego na braku przeprowadzenia oceny oddziaływania powinna być traktowana jako naruszenie zasady, bez względu na rzeczywiste skutki działania, tj., czy zostanie wywołana szkoda transgraniczna, czy też nie.

Odtworzenie – w rozdziale piątym – osnowy normatywnej oceny oddziaływania w prawie międzynarodowym nastąpiło w oparciu o źródła tego prawa, ze szczególnym uwzględnieniem konwencji, a w dalszej kolejności – zwyczaju oraz aktów prawa miękkiego. Każdy akt prawny posługujący się tym instrumentem powstał w odpowiedzi na potrzeby rozwiązania określonych problemów. W każdym z nich regulowany jest inny aspekt ochrony środowiska, co oznacza, że ocena oddziaływania jest wykorzystywana do ochrony nowego zakresu. W rozdziale tym zidentyfikowane zostały i poddane analizie konwencje z obszaru ochrony przyrody, środowiska morskiego, wykorzystania rzek, zmian klimatu, jak również konwencje regionalne. W odniesieniu do tych ostatnich, na szczególną uwagę zasługują Konwencja z Espoo oraz Konwencja z Aarhus. Pierwsza z nich w całości została dedykowana transgranicznej ocenie oddziaływania na środowisko, określając wzajemne obowiązki państw: pochodzenia i narażenia. Chociaż w tekście Konwencji z Aarhus nie występuje odwołanie do oceny oddziaływania na środowisko, jej związek z tym instrumentem jest oczywisty. Udział społeczeństwa, który reguluje ta konwencja jest realizowany najczęściej w ramach instrumentu oceny oddziaływania na środowisko. Wśród ogólnych konwencji regionalnych, tzn. takich, które nie koncentrują się na jednym z elementów środowiska, ale wprowadzają jego kompleksową ochronę, na uwagę zasługuje Konwencja afrykańska z 2003 r.

Analiza źródeł prawa międzynarodowego została wykorzystana w kolejnym, szóstym rozdziale, w celu rekonstrukcji etapów formalnych oceny oddziaływania. Pozwoliła ona na identyfikację występującej powtarzalności rozwiązań proceduralnych, chociaż niewątpliwie stopień ustrukturyzowania procedury różni się w poszczególnych aktach prawnych. Niektóre konwencje poprzestają na wymienieniu samej nazwy instrumentu, pomijając jakiegokolwiek odwołanie się do elementów proceduralnych, inne wymieniają wybrane etapy. Najpełniej robi to Konwencja z Espoo. Szczegółowo procedurę opisują również akty prawa międzynarodowego dotyczące ochrony Antarktyki. Dość silnie zarysowane poszczególne etapy zawiera także Konwencja afrykańska z 2003. Na marginesie nasuwa się obserwacja, że podobnie organizacje międzynarodowe, posługujące się oceną oddziaływania, jak również instytucje finansowe, rozumiały przez to instrument o podobnych etapach proceduralnych. W monografii zostały wyróżnione i omówione następujące etapy: wszczęcie procedury (czyli

określenie przesłanek warunkujących przeprowadzenie oceny); ustalenie obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania oraz określenie zakresu, jaki należy poddać ocenie; notyfikacja i konsultacje; udział społeczeństwa; decyzja finalna; monitoring i audyt porealizacyjny.

Regulacje zawarte w aktach prawnych dotyczące oceny oddziaływania na środowisko wzmacnia rozwinięcie w postaci przewodników oraz poradników określających intencje stron odnośnie szczegółowego wykorzystania tego instrumentu. Chociaż nie mają one charakteru wiążącego prawnie, budują status prawnomiędzynarodowy tego instrumentu.

Pomimo uregulowania oceny oddziaływania w licznych aktach prawnych, udało się zachować spójność dotyczącą aspektów proceduralnych tego instrumentu. Odnosi się ona do zasadniczych etapów oceny oddziaływania, natomiast szczegółowe rozwiązania obowiązujące w poszczególnych porządkach prawnych mogą w sposób znaczący różnić się. Nie podważa to jednak zasadniczego założenia przyjętego w tezie pracy, że ocena oddziaływania stanowi instrument proceduralny o uporządkowanej strukturze wewnętrznej (czyli jej etapów).

Obecnością tych samych elementów proceduralnych w aktach międzynarodowych, co w aktach krajowych, tłumaczy się wzajemne powiązania prawa krajowego i prawa międzynarodowego. Skutkiem są m.in. wspólne problemy pojawiające się w obu porządkach prawnych.

W ostatnim rozdziale zidentyfikowane zostały role, jakie ocena oddziaływania odgrywa poza omawianą dotychczas ochroną środowiska. Ocena oddziaływania pozwala na identyfikację interesów państw innych niż państwo pochodzenia. Co istotne, ze względu na swój prewencyjny charakter, następuje to na etapie planowania inwestycji. Ustalenie interesów, często rozbieżnych, pozwala na podjęcie negocjacji, prowadzonych w dobrej wierze, co sprzyja wypracowaniu stanowiska pozwalającego na uniknięcie konfliktu.

Zobowiązanie do wszczęcia procedury transgranicznej, uzależnione od ziszczenia się przesłanek (analiza przeprowadzona w monografii wykazała zróżnicowanie występujące w poszczególnych konwencjach w formułowaniu przesłanek, których wystąpienie zobowiązuje do przekazania dokumentacji państwu narażenia), pozwala na osiągnięcie stopnia przewidywalności zachowania państwa planującego realizację określonego działania. Z perspektywy państwa, które może zostać dotknięte negatywnymi skutkami takiego działania, zwiększa to poziom bezpieczeństwa. Regulacje ocenowe mogą być postrzegane jako wprowadzające przejrzystość w relacjach międzypaństwowych, nie tylko sąsiedzkich, ale

również regionalnych – czy też innymi słowy – w zakresie wyznaczonym przez przewidywalne negatywne oddziaływanie na środowisko planowanego do realizacji działania.

Ocena oddziaływania realizuje również obecny w prawie międzynarodowym ochrony środowiska, jak również w prawach krajowych, aspekt uspołeczniania procesów decyzyjnych. Zgodnie z założeniem, partycypacja dotyczy społeczeństwa dotkniętego skutkami działania planowanego do realizacji, bez względu na granice administracyjne państw. Jednym z uwarunkowań skutecznej partycypacji jest udostępnienie danych dotyczących planowanego działania, w czym można upatrywać współkształtowania przez procedury ocenowe dostępu do informacji o środowisku.

W ostatnim podrozdziale, zamykającym rozważania, podjęta została problematyka skuteczności i efektywności oceny oddziaływania. Wśród badań prowadzonych zarówno przez naukowców, jak i praktyków, jest to tematyka podejmowana często. Liczne są również metody „mierzenia” skuteczności i efektywności: badanie czy i na ile ocena oddziaływania doprowadziła do realizacji celów; na ile wypełnia ona procedurę i inne. Efektywność ocen oddziaływania w prawie międzynarodowym można przedstawić wykorzystując inną perspektywę: zaprezentowana w niniejszej pracy geneza, a następnie rozwój tego instrumentu w ujęciu holistycznym może stanowić źródło refleksji o stopniu skuteczności oceny w prawie międzynarodowym. Instrument ten pochodzi niewątpliwie z regulacji krajowych, szybkie przeniesienie go na poziom międzynarodowy należy postrzegać w kontekście spełniania celów, jakie zostały przed nim postawione. W przeciwnym wypadku nie byłby możliwy tak dynamiczny rozwój tego instrumentu ani w krajowych porządkach prawnych ani tym bardziej w prawie międzynarodowym, wymagającym konsensusu państw tworzących to prawo.

Rozwój – w odniesieniu do prawa międzynarodowego można postrzegać w dwóch wymiarach – „jakościowym” oraz „ilościowym”. Rozwój „jakościowy” dotyczy rozprzestrzeniania się zakresu oceny oddziaływania na środowisko – z instrumentu mającego służyć szacowaniu wpływu na środowisko planowanych do realizacji projektów infrastrukturalnych, do instrumentu adekwatnego do szacowania tego wpływu wywoływanego przez bardzo różne rodzaje aktywności. Rozwój „ilościowy” mierzony jest liczbą aktów prawa międzynarodowego wskazujących oceny oddziaływania jako instrument ochrony środowiska, który byłby właściwy do realizacji tych aktów. Obu zagadnieniom zostały dedykowane oddzielne fragmenty monografii.

Wielość źródeł może zarówno sprzyjać wdrożeniu instrumentu, jak również stanowić pewną przeszkodę. Oceny oddziaływania na środowisko od strony podstawowych założeń, stanowią

procedurę stosunkowo jednolitą, co ułatwia rozszerzenie stosowania tego instrumentu na coraz nowe obszary ochrony środowiska.

Chociaż egzekwowalność prawa międzynarodowego jest słabsza niż prawa krajowego, to jednak określone standardy wynikające z tego pierwszego mogą przyczyniać się do wzrostu znaczenia tego instrumentu w prawie krajowym. Wnioski odnośnie skuteczności regulacji międzynarodowych mogą również zostać wyciągnięte w oparciu o zapytania kierowane przez organy niektórych konwencji, dotyczące respektowania przez państwo obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania poszczególnych projektów. Przykładem są aktywności w ramach Konwencji ramsarskiej, bońskiej, czy konwencji o ochronie dziedzictwa kulturalnego oraz naturalnego przywołane w monografii.

Warto jeszcze podkreślić inny aspekt, że akceptacji oceny oddziaływania jako powszechnego instrumentu ochrony środowiska w prawie międzynarodowym a nawet w prawie krajowym nie można w sposób bezpośredni przekładać na praktykę krajową. Świadczą o tym m.in. zasygnalizowane w publikacji trudności występujące w niektórych państwach dotyczące rzetelności dokumentacji przygotowywanej w związku z oceną oraz jej rzeczywistego wpływu na proces decyzyjny.

Analiza wybranych zagadnień węzłowych udowadnia przyjętą tezę, że ocena oddziaływania na środowisko stanowi dobrze rozpoznany w wymiarze międzynarodowym instrument prewencyjnej ochrony środowiska. Początki jego sięgają prawa krajowego. Jego procedura jest uporządkowana. Konsekwencją umiędzynarodowienia jest zarówno powszechne wykorzystanie oceny oraz cele realizowane przez ten instrument, które wykraczają poza ochronę środowiska.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć

Moje zainteresowania naukowe po uzyskaniu stopnia doktora dotyczą prawa administracyjnego, w szczególności prawa ochrony środowiska. Zdecydowana część dorobku naukowego dotyczy problematyki oceny oddziaływania na środowisko, jest to zasadniczy nurt analiz i badań naukowych związanych z moim podstawowym osiągnięciem – monografią scharakteryzowaną w pkt 4. Łącznie, poza monografią, spośród wszystkich publikacji naukowych, ocen oddziaływania dotyczy 15 publikacji o zróżnicowanym charakterze: artykułów w punktowanych czasopismach naukowych, rozdziałów w opracowaniach monograficznych, a także glos. Oceny oddziaływania zostały przedstawione z perspektywy różnych administracyjnych konstrukcji teoretycznoprawnych. Skupiają się one, co do zasady,

wokół punktowych zagadnień związanych z tym instrumentem. Dominujące pole badawcze stanowi prawo polskie.

Specyfika przyjętych w Polsce rozwiązań prawnych, wypełniających ramy regulacji unijnych, została przedstawiona w artykule *Dealing with Environmental Impact Assessment – the Polish experience, Central and Eastern European Legal Studies* 1/2014; s. 115-135, ISSN: 2310-2705.

Jedno z zagadnień poddawanych analizie stanowią rozważania dotyczące charakterystyki decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jako rozstrzygnięcia kończącego postępowanie administracyjne. Wyniki badań zostały zaprezentowane w trzech oddzielnych artykułach naukowych. Są to: *Charakterystyka prawna wybranych aspektów decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, Samorząd Terytorialny*, zeszyt 7-8 2013, s. 52-60, ISSN: 0867-4973, *Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach oraz ich wykonalność i wykonanie. Analiza prawna, Przegląd prawa ochrony środowiska*, 2/2013, s. 47-67, ISSN: 2080-9506; *Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach: akty związane czy uznaniowe, deklaratoryjne czy konstytucyjne? Analiza prawna, Kwartalnik Prawa Publicznego*, 3/2013, s. 51-62; ISSN 1642-9591.

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach kończy odrębne postępowanie wszczęte na wniosek inwestora. Ustawodawca polski zdecydował o przyjęciu takiej samej nazwy decyzji dla rozstrzygnięcia kończącego postępowanie – bez względu na to, czy zostało poprzedzone oceną oddziaływania na środowisko, czy też zostało przeprowadzone bez niej (zawierało jedynie postępowanie screeningowe). Z perspektywy procesu decyzyjnego, stanowi ona istotne rozstrzygnięcie, bowiem – poprzez określenie warunków środowiskowych – w znaczącym stopniu determinuje kształt inwestycji. W artykule opublikowanym w *Samorządzie Terytorialnym*, poza ogólnym przedstawieniem charakterystyki decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jako indywidualnego aktu prawnego, zostały poruszone zagadnienia ograniczonej skuteczności decyzji w czasie, w tym skutki jakie taka ograniczona skuteczność wywołuje; następnie – czy po upływie skuteczności decyzji można i trzeba stwierdzić wygaśnięcie decyzji.

Artykuł opublikowany w *Przeglądzie prawa ochrony środowiska* koncentruje się wokół zagadnienia „wykonalności” i „wykonania” decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w kontekście ochrony tymczasowej w trakcie postępowania sądownoadministracyjnego z wykorzystaniem teorii prawa. Za niekonsekwencję został uznany pogląd o braku możliwości wstrzymania wykonania takiej decyzji przez sąd na podstawie art. 61 § 3 Prawa o postępowaniu

przed sądami administracyjnymi, skoro w wyroku uwzględniającym skargę sąd administracyjny zawiera taki element rozstrzygnięcia.

Dopełnieniem analiz jest artykuł w *Kwartalniku prawa publicznego*, który jest poświęcony kwalifikacji decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach z wykorzystaniem klasycznych dystynkcji uznaniowości i związania treści decyzji oraz jej deklaratoryjności lub konstytutywności.

Powiązania proceduralne oceny oddziaływania oraz postępowania administracyjnego jurysdykcyjnego zostały poddane analizie na styku czterech zagadnień: wyłączenie pracownika, ustalenie charakteru prawnego raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, ustalanie organu właściwego rzeczowo do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz w odniesieniu do stwierdzania nieważności decyzji.

W *glosie do wyroku NSA z dnia 25 listopada 2011 r., II OSK 1981/11, Gdańskie Studia Prawnicze Przegląd Orzecznictwa*, 2012/4, s. 53-62; ISSN: 1734-5677 (współautorstwo W. Federczyk) dotyczącego zastosowania przepisów o wyłączeniu pracownika w postępowaniu administracyjnym w stosunku do pracownika organu uzgadniającego, wykazaliśmy potrzebę stosowania regulacji o wyłączeniu pracownika organu uzgadniającego, który przygotował na potrzeby sprawy raport oddziaływania na środowisko.

Problematyce charakteru prawnego raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko jest poświęcony artykuł opublikowany w *Zeszytach Naukowych Sądownictwa Administracyjnego*, rok VIII nr 1 (40)/2012, s. 41-56; ISSN 1734-803X. Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko stanowi podstawowy materiał dowodowy, w oparciu o który organ ustala zakres oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Kolejna publikacja, to *glosa do postanowienia NSA z dnia 15 listopada 2011 r., II OW 135/11, rozstrzygającego spór odnośnie organu właściwego do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, o której mowa w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, dla przedsięwzięcia realizowanego na terenie morskim, Gdańskie Studia Prawnicze Przegląd Orzecznictwa*, 2012/2, s. 21-28, ISSN: 1734-5677. Stan faktyczny, który stał się kanwą sporu, obrazuje trudności z prawidłowym zastosowaniem normy prawnej.

Kolejne zagadnienie będące przedmiotem rozważań dotyczy stwierdzenia nieważności decyzji. Wyniki pracy badawczej zostały przedstawione w artykule *Sprawiedliwość ekologiczna a stwierdzenie nieważności decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wydanej bez oceny oddziaływania na środowisko*, [w:] *Sprawiedliwość ekologiczna w prawie i praktyce*,

praca zbiorowa pod red. T. Bojar-Fijałkowskiego, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2016, s. 157-166, ISBN: 978-83-7531-272-0. Artykuł pokazuje zderzenie dwóch kwestii: uspołecznienia procesu decyzyjnego oraz stwierdzenia nieważności decyzji ze względu na zauważone kwalifikowane wady prawne. Pierwsza stanowi jeden z immanentnych elementów oceny oddziaływania na środowisko, obecny od pierwszej procedury ocenowej przyjętej w ramach NEPA. Druga – dotyczy takich uwarunkowań, które konstytuują rażące naruszenie prawa i jest typową konstrukcją prawa krajowego. Postawione w artykule pytanie dotyczy możliwości stwierdzenia nieważności decyzji w sytuacji, gdy pomimo obowiązku wynikającego z przepisów prawa, organ nie zapewnił w nim udziału społeczeństwu. Orzeczenie sądu, które stało się impulsem do przygotowania artykułu, wyłączyło możliwość uznania takiego naruszenia za rażące naruszenie prawa. Stanowiska zarówno doktryny prawa administracyjnego oraz bogate orzecznictwo w tym zakresie, przedstawiają perspektywę administracyjną. Jest to jednak zbyt jednostronne podejście, pomijające szczególne uwarunkowania dotyczące oceny oddziaływania na środowisko.

Zagadnienie dotyczące udziału społeczeństwa w ochronie środowiska zostało poruszone w artykule *Public participation in environmental impact assessment in Poland in a view of Aarhus Convention*, [w:] *Partizipation im Umweltrecht Gegenwart und Zukunft*, Eva Schulev-Steindl/Gerhard Schnedl/Barbara Weichsel-Goby (Hg.), Graz, s. 32-44, został złożony do druku X.2017, przyjęte do druku). Przedstawia on realizację zobowiązań międzynarodowych (Konwencja z Aarhus) w obszarze uspołeczniania na przykładzie oceny oddziaływania w prawie polskim. Natomiast wpływ oceny oddziaływania na uspołecznianie procesów decyzyjnych w ujęciu międzynarodowym, został omówiony w monografii, o której mowa w pkt. 4 niniejszego wniosku.

Przedmiot oddzielnych badań stanowiły relacje pomiędzy poszczególnymi instrumentami ochrony środowiska. Na kwestie dotyczące występujących zależności pomiędzy dwoma instrumentami ochrony środowiska, czyli oceną oddziaływania na środowisko oraz obszarami ograniczonego użytkowania, została zwrócona uwaga w *Glosie do wyroku NSA z 18 kwietnia 2014 r., sygn. akt II OSK 2769/12, Związanie wynikami oceny oddziaływania na środowisko przy tworzeniu obszarów ograniczonego użytkowania*, *Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd orzecznictwa*, 2014, nr 3, s. 11-19; ISSN: 1734-1582.

Kolejne zagadnienie będące przedmiotem badań dotyczy ostatniego z etapów procedury ocenowej. W artykule *Monitoring jako narzędzie korygujące przedsięwzięcie na etapie jego realizacji*, [w:] *Prace studialne Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji, Tom V Ochrona środowiska a działalność inwestycyjna Aspekty prawne*, praca zbiorowa pod red.

Z. Cieślaka i A. Kosieradzkiej-Federczyk, Warszawa 2016, s. 101-110, ISBN: 978-83-61551-20-1, zwrócona została uwaga na rolę, jaką prawidłowo prowadzony monitoring może pełnić w ochronie środowiska. Pomimo zmian legislacyjnych w tym zakresie, wyniki monitoringu nadal odgrywają zbyt małą rolę w zarządzaniu środowiskiem w stosunku do posiadanego potencjału.

Ze względu na różnorodność przedsięwzięć objętych obowiązkową lub nałożoną przez organ oceną oddziaływania na środowisko nie ma potrzeby analizowania każdego przypadku. Równocześnie jednak wybierając zagadnienie o złożonym charakterze można sformułować istotne wnioski generalne. Adekwatnym przykładem jest kolejny artykuł pt. *Ocena oddziaływania projektów lotniczych na środowisko, Prace studialne Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji, Tom I Szkice z zakresu prawa administracyjnego materialnego*, praca zbiorowa pod red. Z. Cieślaka i K. Zalasieńskiej, Warszawa, 2012, s. 111-125, ISBN: 978-83-62723-27-0. Zawiera on analizę prawidłowości kwalifikacji podziału przedsięwzięć lotniczych jako mogących zawsze znacząco i potencjalnie oddziaływać na środowisko z wykorzystaniem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Ze względu na istotne znaczenie oceny oddziaływania jako instrumentu ochrony środowiska podjęłam również prace badawcze nad związkami oceny z rozwiązaniami konstytucyjnymi, których wyniki zostały przedstawione w artykule *Realizacja konstytucyjnych wymogów ochrony środowiska na przykładzie ocen oddziaływania na środowisko, Zagadnienia Sądownictwa Konstytucyjnego*, nr 2(4)/2012, s. 81-94. ISSN: 2082-5692. Wśród istotnych regulacji konstytucyjnych, które odnoszą się do środowiska, jak np. art. 5 odwołujący się do zasady zrównoważonego rozwoju, należy zwrócić uwagę na obowiązek ochrony środowiska nałożony nie tylko na władze publiczne (art. 74) lecz również na wszystkich, a więc mający charakter powszechny (art. 86). Prewencyjny instrument jakim jest ocena oddziaływania na środowisko w adekwatny sposób realizuje regulację konstytucyjną.

Prowadzone badania komparatystyczne dotyczące rozwiązań prawnych odnoszących się do oceny oddziaływania na środowisko przyjętych w innych krajach zaowocowały powstaniem dwóch artykułów naukowych. Pierwszy to *Ocena oddziaływania przedsięwzięć w prawie włoskim – wybrane zagadnienia*, [w:] *Prawo i polityka ochrony środowiska w teorii i praktyce*, praca zbiorowa pod red. A. Barczak, A. Ogonowska, Szczecin 2016, s. 147-156, ISBN: 978-83-7972-070-5, ISSN: 0860-2751. Drugi dotyczy *Strategicznej oceny oddziaływania na środowisko planów i programów w prawie włoskim – porównanie rozwiązań przyjętych w prawie polskim*, [w:] *Wartości w planowaniu przestrzennym*, praca zbiorowa pod red. Z. Cieślaka, A. Fogel, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Mieszkalnictwa, Warszawa 2010,

s. 117-130, ISBN: 83-86309-55-5. Ukazują one istniejące różnice w podejściu do rozwiązań stosowanych we włoskim systemie prawnym.

Strategiczna ocena została poddana analizie również w innych artykułach. W *Influence Of International Regulations On Spatial Planning Power In Poland – SEA And Mediation, Geographic Information Systems Conference and Exhibition “GIS ODYSSEY 2018”* Italy 10th to 14th of September 2018, Perugia Conference proceedings, s. 279-284 (w trakcie indeksowania w bazach SCOPUS; współautorstwo W. Federczyk), przedstawiliśmy wpływ, jakie regulacje prawa międzynarodowego dotyczące strategicznej oceny i mediacji mają na lokalny proces planistyczny. Kolejny artykuł nosi tytuł: *Czy oceny oddziaływania na środowisko są instrumentem pozwalającym kształtować ład przestrzenny?* [w:] *Ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenu a ład przestrzenny. Przepisy odrębne wobec ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, praca zbiorowa pod red. A. Fogel, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Mieszkalnictwa, Warszawa 2014, s. 115-124; ISBN: 978-83-86309-74-0. Biorąc pod uwagę powiązanie strategicznej oceny przede wszystkim z ochroną środowiska, przypisywanie mu roli instrumentu kształtującego ład przestrzenny należy uznać za zbyt daleko idące.

Wśród publikacji monograficznych na wymienienie zasługuje *Ochrona środowiska w procesie inwestycyjnym*, Wolters Kluwer, 2015, s. 326; ISBN: 978-83-264-9158-0 (współautorstwo: Anna Fogel, Wojciech Federczyk). Zawiera ona analizę wybranych kwestii problemowych dotyczących ochrony środowiska, jakie mogą wystąpić w procesie inwestycyjnym.

Osobny obszar, który eksplorują badawczo, dotyczy dostępu do informacji o środowisku. Wyniki badań prowadzonych w tym zakresie zostały zaprezentowane w trzech oddzielnych artykułach: *Relacje dostępu do informacji o środowisku i ochrony danych osobowych z uwzględnieniem kontekstu międzynarodowego*, [w:] *Internet Informacja przestrzenna Spatial Information*, praca zbiorowa pod red. G. Szpor i K. Czaplickiego, Wydawnictwo C.H. Beck, s. 51-60, ISBN: 978-83-815-8157-8; *Public access to environmental information in the light of the EU and Polish law*, [w:] *Security and Globalization in the Context of European Integration. Legal Aspects*, praca zbiorowa pod red. P. Sobczyka, Verlag Dr. Kovac, Hamburg 2017, s. 79-90, ISBN: 978-3-8300-9738-9; ISSN: 1613-09-79; *Otwarty dostęp do informacji o środowisku – nowe zjawisko w administracji publicznej?* [w:] *Prace studialne Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji, Tom IV Nowe zjawiska w administracji publicznej*, praca zbiorowa pod red. Z. Cieślaka i A. Kosieradzkiej-Federczyk, Warszawa 2015, s. 133- 144, ISBN: 978-83-61551-11-9.

Do rezultatów zainteresowań naukowych związanych z ochroną środowiska należy zaliczyć kolejne publikacje: *Powszechne obowiązki dotyczące środowiska w świetle wybranych regulacji konstytucyjnych*, [w:] *Dobra publiczne w administracji*, praca zbiorowa pod red. M. Woźniak i E. Pierzchała, Wydawnictwo Adam Marszałek, Uniwersytet Opolski 2014, s. 189-196, ISBN: 978-83-8019-078-8; *Decentralizacja zadań z zakresu ochrony przyrody*, [w:] *25 lat funkcjonowania samorządu terytorialnego w Polsce – teoria i praktyka*, praca zbiorowa pod red. K. Popik, B. Szmulika i M. Mazuryka, Innovatio Press Wydawnictwo naukowe, Lublin 2018, s. 71-81; ISBN: 978-83-64527-34-0 oraz jeden z ostatnich – *Wyzwania administracji publicznej w zakresie prowadzenia polityki klimatycznej*, [w:] *Stulecie polskiej administracji. Doświadczenia i perspektywy*, praca zbiorowa pod red. W. Federczyka, Krajowa Szkoła Administracji Publicznej, Warszawa 2018, s. 117-131, ISBN: 978-83-61713-07-4.

Gospodarki odpadami dotyczą dwa artykuły: *Funkcje administracyjne w gospodarce odpadami na przykładzie gminy*, [w:] *Prawne aspekty gospodarowania zasobami środowiska. Oddziaływanie na zasoby środowiska*, praca zbiorowa pod red. B. Rakoczego, A. Szalewskiej, K. Karpus, Toruń, s. 255-266, ISBN: 978-83-72-85-770-5; oraz odnoszący się do prawa unijnego – *Priorytety Unii Europejskiej w gospodarowaniu odpadami, Współczesne Problemy Zarządzania*, 1/2013, s. 47-63, ISSN: 1689-7293.

Do artykułów zawierających analizy prawnomiędzynarodowe, do wymienionych dotychczas należy dołączyć kolejne – dotyczą one następujących zagadnień: ochrony lasów oraz powiązanie turystyki z tematyką obszarów chronionych. Zostały one ujęte w następujących artykułach: *Prawnomiędzynarodowa ochrona lasów – wybrane aspekty*, *Studia Ecologiae et Bioethicae* (złożone do druku VI 2018 r., przyjęte do druku) oraz *Turystyka a obszary chronione w perspektywie międzynarodowych konwencji ochrony środowiska*, *Studia Ecologiae et Bioethicae* (złożone do druku I 2018 r., przyjęte do druku).

Inny charakter naukowy od dotychczas wymienionych ma komentarz do ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. *zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie* (publikacja elektroniczna w Lex.pl), Wolters Kluwer, 2013 (współautorstwo W. Federczyk), wyjaśniający kompleksowo problematykę tej ustawy.

Łącząc doświadczenia zawodowe z pracą naukową opracowałam również wybrane zagadnienia dotyczące prawa publicznego obejmujące problemy istotne z perspektywy prawa administracyjnego oraz konstytucyjnego. Wyniki badań przedstawiają następujące publikacje:

- *Glosa do wyroku NSA z dnia 7 października 2014 r., sygn. akt II OSK 846/14 Oznaczenie organu w akcie prawa miejscowego a norma generalna*, *Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd orzecznictwa*, 2016, nr 1, s. 15-26; ISSN: 1734-1582

- *Prawne aspekty etosu zawodowego pracowników administracji publicznej* (współautorstwo W. Federczyk, A. Syryt), [w:] *Służba publiczna Etos pracy urzędników w Polsce*, praca zbiorowa pod red. S.H. Zaręby, M. Zarzeckiego, Warszawa 2015, s. 37-54, ISBN: 978-83-62793-14-3
- *Postępowanie konkursowe w sprawie wyboru projektów do dofinansowania ze środków funduszy unijnych a kodeks postępowania administracyjnego, Prace studialne Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji, Tom III Szkice z zakresu procedury administracyjnej*, praca zbiorowa pod red. K.A. Wąsowskiego i K. Zalaśńskiej, Warszawa 2014, s. 117-130, ISBN: 978-83-89937-71-1
- *Czy podział na prawo publiczne i prywatne zachowuje nadal swoją przydatność? Uwagi na przykładzie pozycji jednostek samorządu terytorialnego* (współautorstwo W. Federczyk), [w:] *Jedność norm i wartości, Zbiór studiów dedykowanych Prof. M. Gintowt-Jankowicz*, Krajowa Szkoła Administracji Publicznej, Warszawa 2014, s. 219-228, ISBN: 978-83-61713-85-2
- *Wybrane zadania Prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Włoskiej w orzecznictwie sądów konstytucyjnych*, [w:] *Instytucja Prezydenta w Polsce i we Włoszech*, praca zbiorowa pod red. J. Kielin-Maziarz, J. Wawrzyniak, Wolters Kluwer, 2014, s. 234-249, ISBN: 978-83-264-3296-5, ISSN: 1897-4392

Łącznie dotychczasowy dorobek naukowy obejmuje 36 publikacji naukowych.

Jestem także współredaktorem dwóch monografii: *Prace Studialne Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji, Tom IV Nowe zjawiska w administracji publicznej*, (współredaktor Z. Cieślak), Warszawa 2016, ISBN: 978-83-61551-11-9 oraz *Prace studialne Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji, Tom V Ochrona środowiska a działalność inwestycyjna Aspekty prawne* (współredaktor Z. Cieślak), Warszawa 2015 ISBN: 978-83-61551-20-1. Są one związane ze zorganizowanymi przeze mnie ogólnopolskimi konferencjami naukowymi „Nowe zjawiska w administracji publicznej”, 2014 Warszawa oraz „Ochrona środowiska w perspektywie działalności inwestycyjnej”, 2016 Warszawa. Obie organizowane w ramach współpracy naukowej Wyższej Szkoły Informatyki Stosowanej i Zarządzania w Warszawie oraz Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji.

Kolejny rodzaj aktywności naukowej stanowi udział polegający na prezentacji referatów podczas konferencji krajowych oraz międzynarodowych. Łącznie to 11 konferencji:

wystąpienia na 3 konferencjach międzynarodowych (we Włoszech, Austrii, Polsce). Pozostałe to konferencje krajowe, w tym wygłoszenie referatu na Zjeździe Katedr Prawa Ochrony Środowiska (9-11.05.2016 r.).

Uczestniczyłam także w zespole badawczym realizującym międzynarodowy projekt „*Prawo, gospodarka i technologia na rzecz zapobiegania przestępczości*” współfinansowany ze środków Funduszu Sprawiedliwości. Program realizowany był z udziałem ekspertów z renomowanych ośrodków naukowych – IESE Business School (IESE), Harvard Business School (HBS), SRI International (SRI, wcześniej: Stanford Research Institute) oraz Massachusetts Institute of Technology (MIT). Głównym celem programu było podjęcie badań nad przyczynami przestępczości w Polsce i na świecie oraz wypracowanie metod ograniczania czynników ryzyka dla jej występowania w czterech kluczowych obszarach polskiej gospodarki: sektorze ubezpieczeń, sektorze finansowym, sektorze energetyki oraz obszarze zarządzania ludźmi w organizacjach. Mój udział polegał na konsultacjach naukowych czterech przygotowanych w ramach projektu raportów.

Do mojego dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego zaliczam prowadzenie zajęć dydaktycznych (wykłady, wykłady monograficzne, seminaria) dla studentów kierunku ochrony środowiska oraz wykład ogólnouczelniany dostępny dla studentów wszystkich kierunków prowadzonych przez UKSW. Przedmiotem wykładów jest: prawo ochrony środowiska, międzynarodowe prawo ochrony środowiska, prawo administracyjne i organy ochrony środowiska, Environmental Law. W ramach prowadzonego przeze mnie w ubiegłym roku seminarium Prawo ochrony środowiska wypromowanych zostało 6 studentów. Biorąc pod uwagę seminarium prowadzone w Wyższej Szkole Informatyki Stosowanej i Zarządzania w Warszawie, łącznie pod moim kierunkiem zostało przygotowanych ponad 30 prac dyplomowych.

W ramach programu Erasmus+ prowadziłam w semestrze letnim roku akademickiego 2015/2016 zajęcia w języku włoskim na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Sienie (Universita' di Siena). Problematyka wykładu dotyczyła polskiego postępowania administracyjnego.

Do działalności popularyzatorskiej naukę zaliczam również działalność w ramach Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji. Przez kilkanaście lat (ok. 15) od powstania skupia środowisko naukowców zainteresowanych zjawiskami zachodzącymi w

prawie administracyjnym oraz w administracji. Seminarium powstałe z inicjatywy dr hab. Z. Cieślaka, stało się forum wymiany poglądów (w ramach konferencji, spotkań seminaryjnych, publikacji) naukowych o administracji. W ramach działalności przygotowałam dwie konferencje oraz współredagowałam dwie publikacje naukowe. Obecnie, po powołaniu Fundacji WSAA, jestem członkiem Rady Fundacji.

Kolejnym rodzajem działalności popularyzatorskiej są opracowania z zakresu prawa ochrony środowiska, w części dotyczącej gospodarki odpadami przez samorząd terytorialny, głównie gminy i województwo przygotowywane na zlecenie Wolters Kluwer. Łącznie przygotowałam ok 20 takich opracowań mających charakter komentarzy praktycznych, adresowanych do samorządu. Przedstawiają one zarówno interpretację obowiązujących regulacji prawnych, jak również analizę stanowisk organów administracyjnych i orzecznictwa sądów administracyjnych w tym zakresie.

Jestem także wykonawcą kilku ekspertyz dotyczących prawa polskiego oraz prawnoporównawczych z zakresu prawa publicznego, przygotowywanych na zlecenie instytucji publicznych oraz społecznych.

Do działalności tej zaliczam również funkcję eksperta narodowego Komisji Europejskiej ds. oceny oddziaływania na środowisko oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, (2011) a także udział w zespole powołanym w ramach Ministerstwa Środowiska reprezentującego Polskę w dwóch sprawach prowadzonych przed Komitetem ds. Przestrzegania Konwencji z Aarhus w Genewie. Udział polegał na współredagowaniu stanowisk, jak również reprezentowaniu Polski podczas wysłuchań przed Komitetem.

6. Plany zawodowe

Moje najbliższe plany zawodowe pozostają w tematyce dotyczącej oceny oddziaływania na środowisko. Obejmują obszar strategicznej oceny oddziaływania, a zatem narzędzia pozostającego w tej samej rodzinie ocen oddziaływania na środowisko, co omawiany w mojej monografii. Pomimo formalnej bliskości, różnice pomiędzy oceną oddziaływania przygotowywaną dla projektów indywidualnych a oceną strategiczną pozostają znaczące, co widać w aspekcie roli, jaką ten instrument pełni w procesie decyzyjnym, a w konsekwencji w ochronie środowiska.

